

Béérkezett könyvek

KOGNITÍV PSZICHOLÓGIA ÉS KOGNITÍV TUDOMÁNY

Crane, Tim: *The mechanical mind. A philosophical introduction to minds, machines and mental representation. 3rd edition* London, Routledge, 2016, xviii + 205 oldal, 24.99 angol font.

Igen közérthetően, minden belterjességet nélkülözve mutatja be ez a rövid tankönyv a modern elmefilozófia és kognitív tudomány alapkérdéseit. A cím kicsit félrevezető. Nem a (számító)gépies személet a kiindulópontja, hanem az a kérdés, hogyan szerveződnek a gondolati reprezentációk, milyen viták kísérik ezek természetét, kapcsolatát a külvilággal, képi és nyelvi formáikat, s hasonlókat.

Huebner, Brice: *Macrocognition. A theory of distributed minds and collective intentionality.* Oxford, Oxford University Press, 2014,

X + 278 oldal, 44.99 angol font. Izgalmas filozófiai és elméleti kognitív tudományos reflexió, fogalmi elemzés és gondolat kísérletek sokasága arról a kérdéstről, vannak-e megbízható jelei annak, amit a klasszikus társadalomtudományok „csoportszellemként” képviseltek vagy ép-penséggel bíráltak. Az elemzés végig ambivalens, de izgalmasan mutatja be, hogy valójában a „csoportlélek” problémája a véleményterjedés modellálásától kezdve a nemzeti eltérések vagy a felelősség kérdéseiig máig izgalmas elméleti kérdés is.

PSZICHOLÓGIATÖRTÉNET

Kovai Melinda: *Lélektan és Politika. Pszichotudományok a magyarországi államszocializmusban. 1945–1970.* Budapest, KGRE és L'Harmattan, 2016, 510 oldal, 4990 Ft.

Kiváló, rendkívül alapos, gondos bibliográfiával és mutatóval készült feldolgozás elsősorban a magyar, a szerző által „pszichotudományoknak” nevezett társadalmi gyakorlatok történetéről 1945 és 1970 között. Igen alapos levéltári munka, és sok személyes dokumentum és interjú mutatja be főként a magyar klinikai mentális szakmák, a pszichiátria és a pszichológia, valamint a hol progresszívnek, hol polgári reakciónak tartott gyermekközpontú nevelés hányattatásait. A politikai szerepvállalás, majd a politikától távolodás dinamikájának bemutatása közben az intézmények, főként a Lipót és a személyes sorsok drámai sorsa igen izgalmas olvasmány. A könyv fő mondanivalója, hogy a kádári konszolidáció közben ezek a szakmák egy „elmaradás-felzárkózás” öndefinícióval működtek. A szociológus ezt leleplezésnek szánja. A résztvevők szerint ez és a depolitizáció volt a fejlődés kulcsa.

Crane, Tim: *Aspects of psychologism*. Cambridge, M.: Harvard University Press, xiii + 368 oldal, 47.50 \$.

A kiváló brit elmefilozófus 16 tanulmánya a klasszikus logikai antipszichologizmus bírálatából indul ki. Ennél azonban jóval többet ad. Az első két fejezet a Brentano elindította intencionalitás gondolat történeti rekonstrukciója mellett annak máig érvényes kereteit mutatja be. Az észlelés és az érzéki tapasztalat fogalmát elemző tanulmányok mellett négy dolgozat a tudatosság és a tudat mai filozófiai állását mutatja be.

Niveleau, Charles-Éduard (szerk.): *Vers une philosophie scientifique. Le programme de Brentano*. Paris: Demopolis, 2014, 369 oldal, 29 €.

A modern kognitívizmus kialakulásával újra észrevettük Brentano s a nevével fémjelzett intencionalitás kategória jelentőségét az emberi gondolkodás megértésében. A francia nyelvű kötet korántsem csak francia érdekességű. A 18 tanulmányból 5-6 foglalkozik Brentano fogalmainak s korabeli viszonyainak (a tudatosság, a leíró pszichológia és a fejlődés fogalma s hasonlók) elemzésével. 5 munka rendszeres áttekintés Brentano közép- és kelet-európai jelentőségéről. Mach, Brentano és Stumpf viszonya s Prága jelentőségének elemzése mellett Twardowski lvoivi iskolája, Freud és Brentano viszonya s a nem tudatos intencionalitás is részletes elemzés tárgya. Több fejezet pedig kritikusan elemzi Titchener klasszikus bemutatását Brentano és a wundti program, s egyáltalán Brentano és a kísérletezés viszonyáról. A könyv egészében azért érdekes, mert Brentano nagy korabeli hatását az eddigieknél részletesebben, s Paduától Bécsen és Prágán át Lvovig egybegyűjtve, egy helyen mutatja be.

KLINIKAI PSZICHOLÓGIA

Berán Eszter és Unoka Zsolt: *Élettörténetek a pszichoterápiában*. Budapest: Oriold, 2016, 226 oldal, 3400 Ft.

A pszichoanalízisről egy kliens megjegyzése alapján a kezdettől tudjuk, hogy beszélgetőkúra. Mégis, fél évszázadig tartott, amíg ez a felismerés tényleges elemzésekhez vezetett. Berán és Unoka könyve annak a törekvésnek új, gazdag esetanyaggal alátámasztott példája, amely szerint a kliens egy élettörténetet ad elő egy sajátos perspektívából, s a terápia során egy új történet kialakítása zajlik.

Ezt az elbeszélő fordulatot valósította meg a magyar klinikumban Lust Iván, s szövegelemzési eszközök kidolgozásával a szociálpszichológiában László János. Berán Eszter és Unoka Zsolt könyve a klinikai narratív fordulat új szintje s új szintézise. Szintézisük elméletileg sok újat hoz. Összekapcsolják a klinikai narratív kutatást a mai „kemény kognitív” emlékezteléktan epizodikus és önéletrajzi konstrukciókat elemző törekvéseivel, s a klinikai beszélgetés mint társalgási kontextus William Labov indította szabályközpontú elemzésével.

A könyv klinikus olvasóinak azonban fontosabb a könyv klinikai anyaga és a kínált elemzési módszerek. Itt már nem egyedi beszélgetési példákról van szó, s nem a klinikus intuíciójának „narratív rizsával” való megtámogatásáról. Szisztematikusan rögzített szövegeket kapunk, melyekhez jól követhető s mindenütt indokolt „nyelvtanozó elemzés” révén kapcsolódik egy olyan kódolás, ami a feszültségek nyelvi jegyeit a segítséget kereső ember perspektíva keresésének tüneteiként mutatja be.

A kötet elméleti útmutató, elgondolkasztó klinikai tárház és a klinikusok új elemzéseinek kis kátéja. Remélhetőleg a hazai klinikusok új narratíváinak iránytűjévé válik.

Pléh Csaba